

Kulturno srce slovenskega planinstva

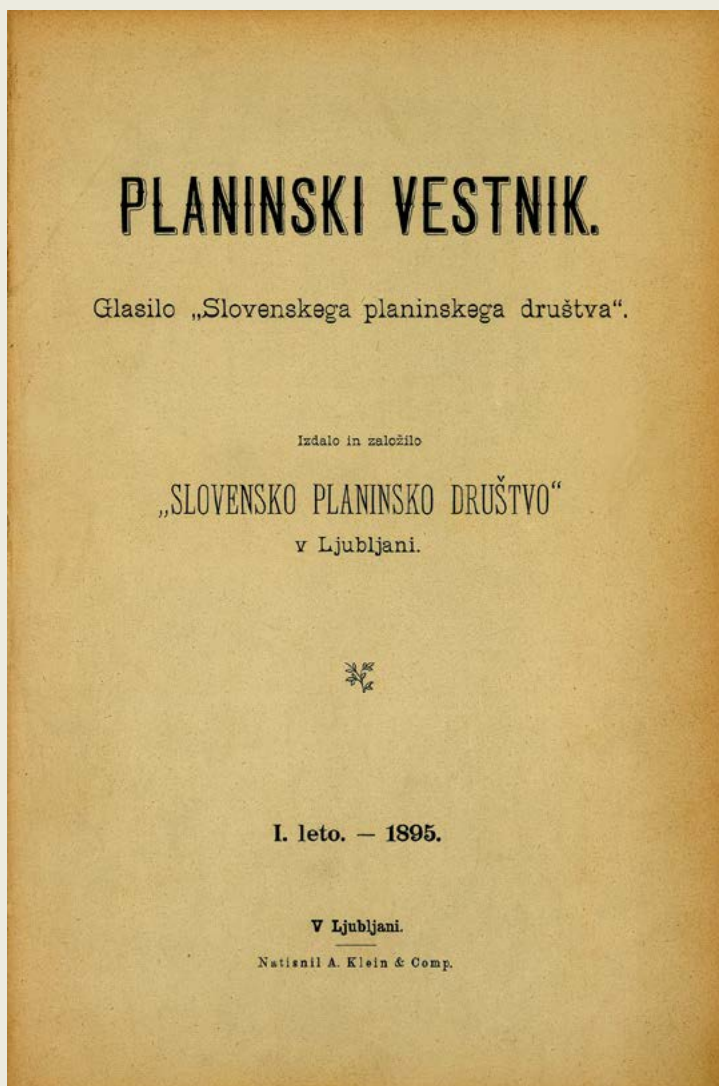
Rad bi zapisal nekaj nujnih in seveda prazničnih besed ob tej priložnosti.

Včasih smo rekli družini, kakršna je zbrana okrog *Planinskega vestnika*, interesna skupnost. In smo res, v najboljšem pomenu besede. Vendar smo še mnogo več: naš časopisni glasnik izhaja že 125 let – nekaj odmora se mu je nabralo samo med prvo in drugo svetovno vojno, sicer pa je vanj brez predaha vojska piscev pisala o gorah svojega maloštevilnega, toda ljubelega naroda (lahko tudi ljudstva, če se zdi to komu bliže). Začela je ta vojska iz ponosa, trme in tudi strahu, da nam jih bodo ukradli, te gore, na lastnem dvorišču; neslovenska ali kar protislovenska

"alpska" organizacija je v naših hribih zadnja leta 19. stoletja zgradila že blizu dvajset tujih planinskih "postojank". – Skoraj v nekakšno obrambo so potem naši predniki leta 1893 ustanovili *Slovensko planinsko društvo*, pozneje so ga preimenovali v *Planinsko zvezo*, začeli so postavljati koče in zavetišča – najprej ob nekaterih drugih, dvojje v plemeniti tekmi med Ljubljančani (Orožnova koča pod Liscem v Bohinju) in Štajerci (Kocbekova koča na Molički planini). Potem je Aljaž na vrhu Triglava postavil znameniti zavetiščni stolp; nato pa v dolgi vrsti do današnjih dni najrazličnejše "strehe nad glavo". Ob otvoritvah teh domovanj, za domovanja je namreč v resnici šlo, se je zmeraj spet zbrala navdušena množica – bili so ognjemeti, govori, zastave, na Moličko planino so ob taki priložnosti pripeljali Aškerca. Zmeraj globlja ja bila z vsakim takim dogodkom tudi narodna zavest – planinstvo je postajalo vse bolj pomemben prostor slovenskega osamosvajanja. Ne gre pozabiti: že dolgo pred osamosvojitvijo!

Med zadnjo vojno, ko nam je šlo v resnici za biti ali ne biti, ne bi bilo nič brez hribov naše domovine, njihovih prebivalcev in privrženecv skoraj nič. Ni šlo samo za gozdna in druga zavetja; takrat smo med drugim dokončno potrdili – sicer že prastari – simbol Triglav in ga umestili v grb. Pesnik Župančič je najbolj slovensko goro hodil ob jasnih dneh iz okupirane Ljubljane čez mejo otožno gledat na Rožnik – z mislijo na svobodo in svojega priženjenega sorodnika Joža Čopa. Uporni borci so si omissili kapo triglavko in najbrž ni bolj patetičnega dogodka v tistem času, kot je bil pohod partizanske skupine na vrh Triglava, kjer so razvili slovensko zastavo, vrgli nekdanji jugoslovansko-italijanski mejnik v prepad in kot smer svoje poti v vpisno knjigo (kolikor je je pač še ostalo) zapisali: V svobodo! Ali tako nekako. – Nikoli ne bo nihče do konca preštel, koliko življenj je od takrat ostalo vgrajenih v ta naš svet.

Toda pred njihovimi žrtvami so bila že cela stoletja zvestobe slovenskih ljudi svojim goram: niso bili samo štirje pogumni Bohinjci, ki naj bi prvi stopili na vrh Triglava, in za njimi vsi tisti, ki so šli tja gor, ter z Malega na Veliki Triglav lezli po vseh štirih, med njimi tudi kaplan Janez Dežman, ki je avgusta 1809 prvi pustil izrecno sled, prvi "vpis" – v steklenici listek z zapisom: "Sem bil tok korajžen ..., narveči moje veselje je na gorah!" – vpis, ki bi ga za njim lahko v

nedogled ponavljali stotisoči in milijoni obiskovalcev do današnjih dni. In ki govori, kot so na mnoge načine govorili tudi drugi; recimo Hacquet: "Prebivalci Kranjske so neizmerno navezani na svoje gore. Pripravljene so dolgo trpeti vse mogoče zlo, celo lakoto, preden bi jih zapustili."

Pa ne samo Kranjci – Slovenci, tudi mnogi drugi, te gore so pač take, da človeku sedejo k srcu in jih mora imeti rad. V moji generaciji in še prej je bila med njimi znamenita Fanny Copeland, angleško-irska lektorica na ljubljanski univerzi, zdaj že dolgo rajnka – dočakala je blizu sto let in je skoraj do zadnjega hodila po naših hribih, počasi, vztrajno in privrženo, zraven pa z nekakšnim pesniškim, zaljubljenim zanosom. Preizkušala je svojo ljubezen. – Klement Jug ali mnogo pozneje Tomaž Humar sta preizkušala v stelah meje življenja – oba sta se spremenila v gorski legendi.

Potem pa bi se lahko vsaj za hip spomnili Kugyjeve trentske skabioze in vseh botanikov, ki jih je očarala osupljivo lepa in enkratna cvetana (zanalašč ne pišem *flora*) – od triglavske neboglasnice in kranjskega jegliča do bohorske jarice, rovtskih in kraških narcis in nanoških potonik – kakšnih sedemdeset vrst raste v naravi samo v naših hribih. Ali pa si v misel priključimo bajaranja o Zlatorogu in Kekcu. Ob bok bi jim postavili Tumova raziskovanja gorskih imen in Kugyjeve ljubezenske (kakšne pa?) izpovedi goram. Nič manj pa brez števila drugih ustvarjalnih alpinistov in šodrovcev: od Avčina, Kopača ali Potočnika do Kunaverjev in skoraj nešteto drugih, enako uglednih. Spomnimo se vse te bogate kulture, ki je vezana na našo "interesno" hribovsko skupnost – vse do osmerice urednikov danes praznujočega *Planinskega vestnika*: od prvega, že skoraj pozabljenega, pa enako tehtnega Antona Mikuša, prek legendarnega Tominška, Brileja, že skoraj znamenitega Tineta Orla, Krišlja, Cilenška in Raztresna do današnjega Vlada Habjana in njegovih. Vsi so bili sijajni, vsi zaslužni; bili so in so svojevrstna matica naše planinske/gorske/hribovske kulture. Današnje uredništvo je pod vodstvom in z vztrajnostjo Vlada Habjana naš *Vestnik* povzdignilo na moderno raven, tehnično in vsebinsko. Samo oni tudi vedo, koliko naporov, odrekanja in privrženosti, trme in zanosa to delo neprestano zahteva.

Zdaj je vse, pretekle in sedanje, država odlikovala z visokim odlikovanjem, vendar bi bilo treba k čestitkam dodati, da ga ni dovolj visokega priznanja za vse, kar je *Planinski vestnik* v teh 125 letih postoril za nas. – Kakor je tudi res, da je največje priznanje takšno, kot ga je predavnimi leti v obliki (samoza)vesti, sreče in izpovedi na listek napisal in ga v steklenico shranil na vrhu Triglava sicer danes že davno pozabljeni kaplan Dežman: *Sem bil tok korajžen!* – Prosim: ne kak današnji dežman, ampak Triglavan za vse čase; človek *Planinskega vestnika* in njegovega duha, neverjetno vztrajne, trmaste in ustvarjalne kulture.

Vsemu temu je bilo zdaj podeljeno odlikovanje. ●

